

LA AURORA

Surta cada dissabte per donar ventim i altres erbes a n'es qui s'ho guanya

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiel, Ferrer, 5.—Ca-l'amo Andreu Alcover, Plaça del Palau, 2.*A Palma:* Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'enquadracions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brossa.—Llibreria d'Alemany y Fontdevila Brossa.

Parla En Revenjoli. Escoltan i oïren

Blat d'ase

N'haurem de donar un raig an ets anticlericals pe'ses arriesesqu'hant feutes aqueixa setmana. Aqueix *blat*, que son verdancades, es es comapanatge que més els escau, per allò de qu'una cosa ha de dir ab s'altra. Els estan encapirronats en fer asades? Venga, idè, una racioneta de *blat d'ase* per tots ells! qu'es de lo que passen més freatura.

I

Dimonis en carn humana

Se veu que n'hi havia un *estol* alloure dia 18 de setembre a Cullera quante-hi esclata aquella revolució de tigres i panteres, que mataren es Jutge de Cullera ab un des seus escrivans i s'egotzí. Es vengut aqueys dies a Mallorca un natural de Cullera meteix, i mos ha contades coses horribilissimes que feren aquells... *heroes* de sa República, es a dir, des crim i de s'iniquitat. Mos ha contat aquest bon senyor de Cullera que, com es Jutge de Sueca arribá an aquell poble, i se constitui a sa *Casa de la Vila*, buyda de tota Autoritat Municipal, per exercirhi ses seues funcions de tal Jutge, veient que ses turbes revolucionaries anaven a assaltar sa *Casa de la Vila*, feu tancar ses portes i posar barres, i pe'ses finestres va fer foc, tirant a l'aire per fer por a la gent. Tant tirava a l'aire, que no's sap que feris negú, estant, com estava sa plassa d'allà devant plena de gent. Ses turbes feren saltar ses portes, i se tiren demunt es Jutge i es seus dependents. Es Jutge s'agenoya devant aquells tigres, demandant clemència. Sa clemència va esser qu'un ab una desralada li taya's coll i li deixa's cap penjant ab un bon broll de sanc que s'escampá per tot allò. Mentre tant alres envesten s'escrivà i ab una guya de fer espardenyes li travessaren sa caixa des cos un perey de vegades, mentres ell fogia. Caygué's mig de sa plassa, i el deixaren allà es ès fent ses derreres, bolcantse dins una bassa de sanc. Demanava aygo i un sacerdot per confessarse i que li duguessen es Combrigar. El sent un d'aquells tigres revolucionaris, i agafa una roca ben afavorida, cridant:—*No dius que vols l'hostia consagrada?* Vetassi aquista. I li tira aquella roca demunt es cap, i n'hi fa una coca.... An es pobre esgozi l'encalsaren ferintlo de mala manera, fins qu'arribá an es riu Juçar, que passa per allà, i s'hi tira de dins, pero a s'altra banda des riu ja n'hi havia que l'esperaven, i allà l'acobaren de matar....

—No es ver qu'això es horrible, seuatge, horrorós, aborronador? Idò ai-

xò son ses heroycidats, ses glories des republicans. An es crit de *Visca sa Republica!* se cometren aqueys crims horribilissims qui clamen venjansa al cel. A favor d'aqueys criminals, pitjors que tigres i panteres, clamen aratois es, periòdics republicans; clemència per aqueys tigres i panteres demanen ara es caps-pares de sa República espanyola. Es natural; cadascú d'ensens a's seus. Molta de clemència i's criminals, gens pe'ses pobres vittimes innocents, sacrificades per aquells monstruos de crueldat i de seuatisme.

Ses personnes honrades confien en s'inflexibilitat justiciera des Tribunals Militars. N'hem vistes massa de coses inverosímils en materia d'administració de justicia. S'integridat inespugnable des Tribunals Militars es tota sa nostra esperansa.

Ja es hora, ja passa d' hora de que's espanyols honra's obrigen ets uys, i vegen aont anam a parar, si's crims des revolucionaris no son castigats així com ses lleys marquen.

II

Una nova obra d'iniquitat.

E-hu es sa qu'acaben de formetjar a Valencia ets aleman's revolucionaris, especialment es lerrouxistes. Com veuen que's processa's p'e's assassinats de Cullera i els demés crims que cometren an e's altres pobles veynats aclamant sa República, corren per males aygos, vuy dir, qu'estan molt mal agafats i qu'e's espera's casticie merescut, ara tracten de veure si d'un vent o d'altra sostreuen aquells criminals a s'accio de sa Justicia Militar, que veuen que no's tors per res, ni negú li fa por, ni's retgira ab anènims. I ¿quina l'han feta aquells grandissims canalles? Idò han alsada una calumnia terrible an ets actuadors des Tribunals Militars, suposant contra tota veritat, qu'aquells han torturats horriblement es processats per que declarin crims i crims contra tota veritat; i fins han amenassat promoure un moviment dins ses nacions estranjeres contra Espanya, com en sa qüestió d'En Ferrer i Guardia. Ja's sap qu'han escrit a centres revolucionaris de Paris per fer foc contra Espanya, calumniantmos es Tribunals Militars espanyols d' emprar encara sa *tortura* per fer declarar es presos a gust de dits Tribunals. Es Govern ha manat obrir una ampla informació demunt tot això, i ha promés esser inexorable contra tots aquells que resultin calumniadors i acusadors ab falsedat.—S'es vist res més indigna, més criminal, més canalla qu'aqueix nou atentat des lerrouxistes? A Valencia s'opinió pública n'està indignadísima i ses Autoritats n'han protestat, rebutjan'to com una infame calumnia contra s'

Exèrcit i contra Espanya? Això es s'espagnolisme i s'amor des lerrouxistes! a s'Exèrcit i Bandejats! assassins!

D'orde des Govern, una Comissió de 4 metges civils i 3 metges militars ha regoneguts es presos que deyen que'l's havien torturats; i es set metges han declarat que en tot es cos no's han trobada cap senya de *tortura*. De manera que's lerrouxistes una volta més han mentit i calumniat s'Exèrcit, i han tractat de deshonrar l'Espanya. ¡Grans canalles!

III

Altre pic «El Ideal»

Ja torna sortir es paperot republià de Ciutat, pe'sa seu desgracia i des partit de que's diu «orga». Posa un enfilay de guitzeries d'aquell capesflorat d'En Pep Ullé, missatge d'En Lerroux, aont fa una gran alabansa d'aquell «Manifest» qu'En Lerroux va endressar an es «Joves Rebel·los» dia 1 de setembre de 1906 aont les deya:—«Robau, calau foc, matau, abusau de ses novicies....!

Aquest «Ideal» de dissapte es des més fluixets, fadets i bobianets que son sortits. Més val així. Se veu que va ranca-sega ferm. Mos fa a sobre que a conseqüència de ses barayes que hi ha entre republicans per lo de ses eleccions municipals, li son fuyts dos redactors: un tal A. Agustí i un tal E. Heredero.—No es ver qu'això de sa República se comensa a posar bé per.... anar a «So'n Tril·lo» a fer vaumes?

IV

Ell s'«Animalot pudent» j. no va d'aglans.

Ja hu ha deixat anar an allò d'«acorralarmos» i d'esser sa nostra «mort civil». Un cert subjecte, que «l'amo de ses mel·les» de «s'Animalot pudent» el fa servir de... «ventaya», entre ell i es públic,—dissapte passat posa una solemne declaració de que «no's vol rebaixar» pus aquell paperot discuti't ab noltros, i mos «deixa entregar» an es «nostro» «desprestigi»; i «aconseya» an es seus «colaboradors», que «mos» «deixin anar per impossibles».—Està a la vista qui es es desprestigiat: es qui hu dona a ses cames, com s'«Animalot» perque no va pus d'aglans, o es qui, com En Revenjoli, no ha parat un moment de donar ventim a to's ets anticlericals que's posen a tir, i segueix ab ses mateixes, sense regular gens gens, avançant sempre ad gran aplaudiment des públic honrat de Mallorca, que cada dia mos dispensa una acullida més franca i més resolta. Si això es «desprestigi», demanam a Deu que vaja augmentantlmos si convé. Fa bé s'«Animalot» de «deixarmos per impossi-

bles.» ¿Com no hu veua que no li bastaven totes ses seues trasses ni ses de tota sa seuva «puputera» nissaga per fermos regular una esquena de guinavet ni amollar ni afliixar en res ni per res? ¿No le hi diguerem ja dia 18 de mars, quant contestaren per primera vegada a ses seues envestides, qu'En Revenjoli «tè molta de corda» «per aguantar la mestra i acabar sa paciència i fer perdre 's corbam an es qui's han figurat ferlehi perdre a ell?» ¿No le hi diguerem ja llavò que, «si Deu no hialsa la mà, n'hi ha per bona estona de Revenjoli?» Llavò diguerem això: ara deym més: qu'En Revenjoli, lluny de sentirse gens cansat no havia tengut, si importa, tant de coratge may; lluny de considerarse a ses derreries de sa seuva campanya, considera que encara només es an es comensament; i que quant ets anticlericals de Mallorca hajen perdut es cantet i ja no tenguin ganes de piular ni bramar contra Deu i l'Esglesia Santa, pegarem an e's anticlericals de fora-Mallorca, que també hu han mester ferm. ¡Que hu tenguin en conte es qui ja comensa a estar carregats i re-de-carregats des saluet d'En Revenjoli!

Diu llavò s'«Animalot pudent» referent an En Revenjoli: «Per noltros desd'ara R. I. P.», això es, «ja es mort; descansi en pau».—Amèn! contestam noltros. Si, pero es nos-ro *descans* es molt especial; *descansam* donant ventim a tota sa trecelada de caps-esforrats i carrionyes anticlericals. Negat's pot figurar es gust que hi passam i lo que mos hi devertim; e-hi engreixam.

Acaba s'«Animalot pudent» «donantmos les gracies» „per haverli demonstrat ab proves» „que dins Mallorca hi ha algo més porc qu'un porc». Preu que si; i aquest «algo» es un cert paperot *pudent*, pitjor que's «porcs» de quatre potes, que, si brute'jen i se bolquen dins es llot, es perque, com no tenen intel·ligència, no poren fer altra cosa; ara sa major part des qui escriuen a queix paperot *pudent*, tenintne d'intel·ligència, n'abusen criminalment, la fan servir per tot lo contrari d'allò per lo que Deu los ho donà, per guanyar-se el cel fent bones obres; i, en lloc d'això, brutetjen i se bolquen dins es llot de s'escàndol, de s'indecència i de s'inxmunicia contra Deu, contra l'Esglesia, contra tota cosa bona que los venga devant i no's entri pe's uy dret, i son ben re-de-poquissimes ses que'l's entrin per tal uy.

Dia 29 d'abril s'«Animalot» també va escriure un *Mot final* per dir que no's volia ocupar pus d'En Revenjoli ni de LA AURORA; i a la vista está com cumplí aquella paraula. Ara veurem si cumplirà sa que dona sobre lo mateix, dissapte passat.

Pe'sa nostra part, mentrells ell no's

pos ab sa Religió o ab so Clero, donam paraula de no posarmos pus may ab ell. Deu lo fassa un sant. Amèn.

V

S'estornell canalla de Mancor.

Sa matalofada que li eczibarem s' altre dia pe'sa canallada qu'havia escrita i enviada a s' *Animalot pudent* i aquest publicà contra'l Rt. Sr. Vicari de Mancor, se'veu que li ha cogut ferm, i dissapte passat torna sortir demunt s' *Animalot pudent* vomitant senayades d'insuls, improperis, arrieses, desvergonyes i brutors, no d'aquelles que puguen donar lloc a una *querella criminal*, sino d'aquelles qu'emprenen es noninguns per insutar impunement ses persones dignes. Lo qu'es cert que no sos én sa calumnia contra el Sr. Vicari de Mancor que apuntava entre retxes dins s' altre escrit que s' *Animalot* li publicà dia 14 d'octubre. Se'n gordará com de caure de sostener a les clares tal calumnia. S'es vist res más desenfreit qu'un escandalós públic, com aqueix estornell de Mancor, ab sos fruyts des seus escàndols que corren p'es carrer a la vista de to hom, tenguí pit per alsarse a donar llissons de moralitat i de decencia an el Rt. Sr. Vicari, que per obligació sagrada des seu càrrec parroquial ha haguda de prendre certa actitud de dignitat i de zel contra aquells escàndols de tal estornell? Venturosament tot Mancor coneix el Rt. Sr. Vicari i aqueix poca cosa qu'ha fetes posar tals indecencies i canallades demunt s' *Animalot pudent*.

VI

A una altra porta en donen dos.

S' *Animalot pudent* critica fort sa «Caixa Rural de St. Jaume» o «Sa Cooperativa des Reccò», que diu ell, pe'ses compres qu'ha fetes de figues rullons, i acaba dient: «En Revenjoli té sa paraula». — No, «Animalot» qui la té, en tot cas, es es nostre confrare «El Anunciador», orga de dita «Caixa» i «Cooperativa». Es aqueix, si acás, que poria parlar autorisadament, si considera qu'es cosa d'això. Sobre tos aqueix bon confrare ja es desmamat, i no ha mester menar pe'sa mà. Essenthi ell, no mos estableix a noltros aficarmoshi.

VII

Com sou tan cap juger?

Per vos parlam qu'heu enviat a s' *Animalot pudent* un mot verinós sobre que, anant devers «Jesús», vèreu dins es Manicomis un Reverent Sacerdot, lo qual deys que vos «impressiona de mala manera». Que té de particular qu'aquest Reverent sia allà, si s'estat de ses seues facultats mentals va fer necessari separar-le de s'altra gent, i sa seua familia no'l volgué a altre manicomis, i encara hi es perque's facultatis encara no han dit, que sapiguem, que se'n puga tornar a ca-seua? — En quant an allo que deys, gran bobia, de «unes tendes que les diuen de St. Pere i de St. Bernat» per tots aquells capellans que tenen desgracies consemblants,

vos demostrau ben poc enterat i ben mal intencionat». Aqueles «rendes» son per «capellans pobres», i aqueix an-e qui vos referiu, no hu es; i mal dement e-hu fos, a St. Pere i St Bernat no hi ha lloc adequat per tenirhi «dements»; i no n'hi ha senzillament perque a cap des piadosos fundadors d'aquelles «rendes» les passá p'es cap senyalarles per tal cosa. Si es budi que se'n es anat a escriure aqueixes guizeries demunt s' *Animalot pudent*, vol fer cap fundació d'això a St. Pere i St. Bernat, que hi entregui sa canidat corresponent, i mos sembla que serà servit.

VIII

E-hu veys com allá aont e-hi ha Republica tot va vent en popa... a sa man-revés?

Es periodics d'aqueys dies venen plens de notícies de soscayres i perills que corren es bastiments de guerra francesos. Ja sabeu que s'altra diassa va esplotar a Tolon s'acorassat «Liberé» morint-hi fets benes més de quatracentos homos. De llavo ensa succeeixen sovint a bordo des bucs de guerra de França conats d'incendi i accidenys a sa maquinaria, que fan sospitar que tos aqueys soscayres surten d'un complot horrible de socialistes i anarquistes o de que s'empren materials esveuvats, fe's malbé.

No fa gayre dies que a bordo de s' acorassat «Diderot» s'es revengué qu'un «curt-circuit-elèctric» va encendre's «dinams»; i, si no se'n temen tan aviat, ja no serien estat a temps a apagarho, i s'acorassat se seria fet dernes. I no sols aixo, sino que també aqueys dies, es mariners de s'altra acorassa «Justice» noaren que sortien espries i espries d'un depòsit de pòlvora. Es Comandant des vaixell, com e-hu sap, fa negar d'aygo es depòsit de sa pòlvora, i així salvá s'acorassat d'una explosió forestissima. — Temps enrera va esplotar s'altra acorassat francés «Jena». Un enginyer de marina, Mr. Maisin, feu a-les-hores gravíssimes declaracions qu'ha reproduïdes ara, dient que des que s'embarcaren pòlvores tudades (deteriorades) dins el «Jena» i demés bas iments de guerra de França han succeïdes aqueixes explosions i demés soscayres, a pesar d'ell haverho fe ben avinent an es Ministre de Marina com embarcaren aqueixes diuxoses pòlvores, que hi hauria desgracies feres es.

Que'n prenguen no a es bobians que's figuren que allá ont e-hi ha Republica, tot va vent en popa. Si aqueixes ca astrofes i soscayres d'ets acorassats francesos succeissen a cap Estat monàrquic, serien de sentir es nostros republicans clamant contra sa Monarquia; pero com succeeixen a una República, van ben alerta a dir-ne res. Quins belitres més embeliixas!

IX

Es tir los surt pe'sa culassa

Així los ne pren an es socialistes. Es queynaren tant aquest estiu i abans de s'estiu contra sa guerra, dient qu'ells havien cobrada tanta de forsa dins

tota Europa, que aturarien qualsevol guerra que's Governis burguesos de ses Nacions provassen de moure. Si, an es dir d'ells, ells s'eren fets ets amos de ses mel'les ab aixo de sa guerra, i que ja no'n permetrien cap altra pus may. I aqueys estuforns, bravetades i fil-a-bolir sortien sobre tot des socialistes francesos, i's socialistes espanyols i italiens e-hu repetien comecotorres qu'han sempre des francesos. Ido bé, precisament França ha moguda guerra an el Marroc, Espanya sostén sa de Melilla i Italia l'ha moguda i la sostén a Trípoli. I es socialistes qu'han fet devant totes aqueixes guerres? Res. ¿Les han aturades? Tant com sa coa de s'ase. Aqueixes guerres segueixen fentse, i es socialistes están boca closa, i ben alerta a bategar-se gens. Es qu'han tocat ab ses mans qu'aqueixes nacions, Espanya, França i Italia no son contraries an aqueixes guerres. De manera qu'ells, es socialistes, a pesar d'ells dirse sa veu des poble i qu'ells son s'expressió de sa voluntat nacional, resulta que ni son tal veu ni tal expressió, sino just una trequelada de baladrons i de xètxeres, que no representen més que sa seu propia toixarrudesa i carronyeria posantse sobiranament en ridicul. ¡Ja hu val ab aqueys socialistetxos!

X

Portugal a la biorxa

E-hi va de tot aqueixa pobre nació ab so haverhi posada sa República. Vaja quin desengàn p'es pobres biudins que's figuren que, posant sa República dins una nació, tot queda arrelat i compost cop en sec, a's temps de dir Jesús, i que ja no hi ha d'haver pus desgavells ni coeses que penjin, ni cases sense pa, ni panxes buydes, ni butxaques sense diners a voler, ni famílies sense recarte, ni lladres, ni malfactors, ni esplotadors. Posaren sa República a Portugal, i tot segueix per l'estil de quant e-hi havia sa Monarquia, pero encara molt pitjor, i es posats a que pitjori molt més ab sa vogada del dimoni, ab so trotí d'En Barrufet qu'han pres totes ses coeses allà. Es pobres clamen per que tot lo de menjar va caríssim, s'exèrcit se queixa des Gòvern perque permet ses mil barbaridats que fan es «carbonaris», especie de «voluntaris» des llibertinatge republicà. Fa devers un més que hi ha partides i estols de monàrquics alsats ab armes, donant molt que fer an es Gòvern d'allà, essent es comensament d'una guerra civil, que respon a s'estat d'exasperació que's republicans han produït a totes ses persones d'orde i de religió. I qu'ha fet es Gòvern republicà? Ha posada una «ley d'exceptió» contra's monàrquics, per capifollarlos, per botxinjetjarlos, per esveirlos sense cap mirament de dret ni d'humanitat. Si, han posats es monàrquics fora de sa ley. O si's Govern monàrquic d'Espanya fessen contra's nostros republicans la mitat de lo que fa's Gòvern republicà a Portugal contra's monàrquics d'allà? ¿que dirien es republicans d'aquí? Ido ara troben que lo que fa's Gòvern de Portugal contra's monàrquics està molt ben fet. Es republicans son així: donen per bo tot allo que los favoreix a ells, i per dolent tot lo que los contraria. Quins farsants! Quins hipòcrites!

XI

O sa Conjunció Republicana-Socialista!

Se veu que's perns e-hi fluxetjen fort devers Ciutat. Vaja, no llauren bé re-

publicans i socialistes ni republicans ab republicans. E-hu demostra s' *Obrer Balear* de dissapte, que condamna s'espèctacle que donaren es republicans de Ciutat dia 22 d'octubre, barayantse sa Junta General ab so «Comitè», i diu que's «va veure clarament que an es partit republicà de Palma li manca aquella disciplina qu'ha de possuir tot partit ben organitzat». — Bevelavos, o republicans, an aqueixa obla da que's vostros compars socialistes, vos encivellen!

S' *Obrer Balear* torna piular, dissapte passat, contra sa guerra d'Espanya an el Marroc; pero hu fa ab molta.... prudència. Just en protesta, pero 's guarda prou de fer res de lo que deyen es socialistes devers maig i juny que farien: que no deixarien embarcar ni un soldat cap an el Marroc ni despararhi un tir. Resulta es paperot socialista tar. «guvernamental i tan ximple, que acaba ab aquesta: «S'unic consol que mos queda, es que no mos poren prohibir que pensem contra sa guerra» — E-hu veys com es socialistes fan de «bons al·lots», per forsa?

Llavó entaferra es paperot socialista un raig de besties contra's Jesuites: per exemple, les acusa de que «oblidant es seu ministeri d'oració, esploten grans industries, atresoren capitals immensos i s'alimenten de sa sanc de paries (malanats) desvalguts». — No mos ne poria citar una qu'es una de «industria» s' *Obrer Balear*; que's Jesuites «esplotin», «gran» ni petita? Veyam socialistetxos baladrons gaont ni quant es Jesuites han «esplotada» cap «industria», en no esser il·lustrar-se i s'atificar a ells meteys i il·lustrar i s'atificar ets'altres, escrivint llibres, estudiant, confesant, predicant, fent oració? Si, socialistetxos baladrons, aqueys «capitals immensos», des Jesuites on existeixen més que dins es vostro carabassot; les ha creats s'imaginació desvarietjadora des revolucionaris, inimicis mortals des Jesuites, des que hi ha Jesuites an el mon. En qnant a que «es Jesuites s'alimentin de sa sanc de desvalguts», es una altra mentida d'una revolucionaria. Massa saben es «desvalguts» que's Jesuites, lluny de xuclarlos san sanc, fan tot lo contrari: el assisteixen, els-e fan costat, cercantlos qui les puga donar sa mà, si ells, es Jesuites, no poren, pe'sa seu pobreza, ferho directament. No, no'n surten may perjudicats «es desvalguts» d'acostarse an es Jesuites; en surten molt afavorits i aventurejats, fins i tot materialment. I si no, que no sou capaços jo socialistetxos de s' *Obrer Balear* de citarme'n cap de pobre ni «desvalgut», que s'hi siga campat malament ab sos Jesuites, que's Jesuites l'hajen «esplotat» ni perjudicat en res ni per res, ni que li hajen xuclada ni una gota de «sanc»? Hala! grans socialistetxos, feyslo quedar malament aquesta vegada an En Revenjoli!

Llavó mos fa a sobre s' *Obrer Balear* que En Canalejas «es cent vegades més dolent qu'En Maura». Ido com no'l tomen? No diuen es socialistes que tomaren En Maura i que no'l deixaran governar pus de dolent qu'era? Com, idó, deixen governar En Canalejas, si es «cent vegades pitjor qu'En Maura»? Ah i també diu s' *Obrer Balear* qu'ara «un francès» ha descubert qu'En Maura ab sa guerra de Melilla l'any 1909 «va vendre sa Nació», això es, Espanya. Veyau si hu deu esser llest aqueix «francès»; Lo que no diu s' *Obrer Balear*, que n'hi donaren an En Maura d'Espanya ni

per quant anà aquella «venuda...— Així meteix se necesita esserho boians i biduius per engolirse aqueixes barbaridats. Pero quina idea tenen des seus lectors es qui escriuen s'«O.

brer Balear? Les hi han de tenir per ben beneixos i caps-closos per arrambalos tal ausus de mentides i calumnies sense cap ni peus!

era un tribunal *esglésidstic* per això no dictava may, no dictá may cap *sentencia de mort*.

Heu sentiu, republicanetxos i anticlericaletxos de Sóller! L'*Inquisició* no dictá may cap *sentencia de mort*, no matá negú may. I voltros, grans terrolers, deys que *cremá cinc millions de homes*? Cinc millions de coes de moix!

De manera que l'*Inquisició* era un tribunal *regular i especial* contra *s'herejia*, contra *s'apostasia*, contra's mals cristians, contra's cristians que cometien qualsevol d'aqueys crims, contra's súbdits de l'Esglesia, contra es fiys mal criats i rebellós de l'Esglesia. Es possible negar a una Mare es dret de castigar segons raó es seu fiys *criminals*? No negará tal dret, en no ser un que no estiga bo de cap.

De manera que l'*Inquisició* no tenía

res que veure, ni's posá may ab sos gentils, ni ab sos jueus no-batiats; no era per imposar sa fe a negú; no tractá may de imposar sa fe an-e qui no l'hagués professada an el Sant Batisme; les havia just ab sos *batiats*; may pretengué castigar *s'infidelitat* des *gentils*, ni's *judaisme* des *jeus* que no havien rebut el Sant Batisme. May va pretenir res d'això, sino just *jutjar* i castigar es *crims* d'*herejia* i d'*apostasia*. May tractá d'oprimir es pensament humà, sino de *jutjar* i castigar *crims*, qu'ella no havia declarats tals, sino qu'era sa *lley civil* que los hi declarava i los senyalava una pena *corporal i material*, mentres que sa *lley esglésistica* just los senyalava penes *espirituals*. L'*Inquisició* no havia fetes ses lleys contra *s'heretgia* i *s'apostasia*; no feya més qu'aplascarles.

Això era en general l'*Inquisició*. Anets articles següents escloveyarem més sa cosa, l'esmenussarem una mica més, citarem noms i armes, per capxifollar més de ple aqueys grans búgueres de republicanetxos i anticlericaletxos de Sóller.

Torres particulars de marina

III

Per lo grans i segures que son ses torres, sa gent fora-vilera les mira com-e sa dependencia més important de ca-seua, i per porer aprofitarles millor, les afarta de sotlets, armaris, perdixos, escudellers, represses, estaques i claus. Guarda dins elles confiada ment ses coses més delicades i qu'estima més; lo meteix que moltes altres que, per no esser usades cada dia, farien nosa per tot.

Per impedir que ses llevors se perdin, s'aixugui sa llana i crivelli estiformatge, s'acondicionen adins sa torre; i, per que estiguin manco a feridor, e-hi posen també sa pica de sa xuya, s'aufabia de s'oli, ses olles de saim, es covo d'ets ous, sa veria-negra des segadors, sa sobrassida des solpás; ses mel-les i pances de Nadal i sa portadora de figues triades pe'sa corema.

Fugint de ses mosques, s'amaguen també dins sa torre ses salseres de sa mel, es pot des sucre, es bòtil de resolis, es barrai de s'aygordent i sa boteta des vin-blanc.

Ab so si d'evitar que ses mans jujeres des petits i ses esburbades des grans fassin trencadissa, sa madona compón cuidadosament an es rebost de sa torre sa barqueta des satris, es plats i escudelletes d'obra-fina, es tassons de vidre, sa jerreta de Felanitx i es pitxer d'ora de València.

Per decantar perills, son retirats an es metex siti s'acorador de matar es porcs, ses guinavetes de desxuyar i fer tayades, es destraló de trossotjar els ossos, es tayants de capolar i ses guyes camayoteres.

Adins sa torre sol guardar també sa madona, per tenirho avinent, s'esterinyador, es test de sa calis, ses graneretes d'emblanquinat, ses posts de rentar i ses barres de sabò fort, es cerneidor, cedassos i fenyedors. Sol guardar hi igualment ses filoues, aspis, debanadores, temborets de brodar, gaxets de punt i massetes de randes, ses temporades que no s'empleyen, i es rodet de retayar es rubiols i crespells, passades que son ses festes de Pàsco; i es bres, caminador i cadiretes d'ets in-

fants, sempre que no s'han de menes ter.

Es sa torre depositaria de sa manuela, cuyereta i atacador de fer jbarrobins; des jparpal, pícs i picassa per treure i rompre ses pedres: de ses xades boc' ampla i gavetera, gavilans, cavaucs i cavaguells, per remoure ses terres i fens; des fassets i xapetes, per entrecavar; de ses fous, fauzons, fauzelles, devantals i canons de segar; i de ses colleres, forques, pales i eradores de batre. Solen estojarhi també sa serra, uxol, escàpara, barrina, martell, estenayes i massa de fusteretjar; sa passadora de llanderes; es torcedors de cordes; i es mol-los de fer capells i barxes.

Sa torra guarda s'arrasadora, barcella, aumut i quart, ses romanes prima i grossa; es destre de canyes, un retgle pià de pams, i es quadrat que fa mitja cana.

Guarda també sa torre ses uyeres frontals i sedenys d'anar a festa; es coixins des carretó; ses pells de s'ensemblament, i sa brilla i cingle que's publia dur an es cavall en anar a festjar.

Després de ben aixugades, s'estojen adins ses torres ses senyetes, gambiner, fitora, liensel moranells i canyes de pescar; i es cassadors e-hi sien botets, lloses i llassos de ferro, es gabio des reclam, es canastrell de sa fura, es collars, cobles i cadenes des cans, es gayatos i catxipores; i ses escopetes, bandoleres, taleques, senderes i tota casta de filacs.

Sa derreria de s'ivern se duen a sa torre sa destral, tascons i massa d'estellar, es brasers-ribelletes sense rol-lo; i ses russes, antipares, mariolets, pellises i cuixals des gordians.

Acabada sa temporada des formetjar, fins en tornarhi, s'afiquen adins sa torre ses ferrades de muny, s'olla, remanador i talequet d'herba de preparar sa colada; es fogassers i caldera i llossa de coure sa llet, i separar d'ella, segons convenga, es brossat i se rigot.

Regularment van a parar a sa torre ets ormetjos d'empear, enmorcar i aumangarat ses leuves; es coures, ses esquelles i picarols, que sobrean a ses guardes; es cildors de figues de moro i molinet d'enrunarles; es ganxos per arrambar ses de cristià, quant es bras no basta: es sachs, caixons, covos i paniers buits: s'estora des carro quant no navega; sa senaya i corretja sembradores, en temps de descans; sa balustra de sa lloca, en esser grossos es polls; ses rateres, si no s'empleyen a punts distints; i sa generera quant sa seuvatgina no'n fa de ses seues.

Tots o casi tots ets amos tenen dins ses torres es seus estudiets reservats; que's porens tancar en pany y clau, a fi de tenir millor assegurats ets objectes de qu'estan molt igelosos. Solen esser es ferros de senyar d'oreya ets animals; es guinavetó de sanararlos; ses pinses de treure sangones; ses estidores de fer coues i cabeyeres; es guitzoll e destraleta d'esveyar; es xorrac i estidores de podar; es trinxet i prova di fer empelts; s'ormeig de gordar ses beyes; sa clau inglesa i ses que no hui son; es despertador, per en temps de messes; sa trompa de mirar-lluny; es corn de cridar a sopes; ses eynetes de fer la barba i pelar es cap; s'aufabio des tabac i sa petaca des diumenges; ses sabates negres i capell nou; un llibre de contarelles i un de contes fets; es pronòstic saragossa; sestayes i plagues de notes, i fins i tot qualche paper-de-banc, enrrollat i forrat de canó de llauna, posat adins un amagatay ben estudiat, que'l puga preservar de s'humitat, foc, retulins i rates.

Con sa salut es tan estimada de tot-hom, i ses potecaries estan a perdre de vista de sa marina, casi may falta a ses torres un reconet de preferencia, destinat a botigui. Rares vegades s'hi acaba es sagis de gallina i saim sense sal; ets olis de mel-les dolces, serp i crespiñella; ses rels de melvins i tapsia; ses fuyes de romani, juanillo i virauba; es tenums d'olivera i mata; ses flors de vauma, sauc, llevamans i rovella; ses cabesses de reciner i cascay; ses gomes d'uyastre, taronjer i llimonera, i ses reynes de ginebró i pi; com tampoc s'hi dexen apurar ses herbes lluissa, cuquera, sanguinaria, de tres nuus,

DE TOTES ERBES

Secció local

Mn. Antoni Servera mos ha predicada a la Parroquia una bona Novena de Ànimes, molt devota i molt concorreguda de feels.

Es dia de Tots-Sants hora baixa anà molta da gent a resar an es cementeris per les santes Ànimes del Purgatori. Bon repos i bon remey per totes ses des nostros antepassats. Amèn.

Tant es dia de Tots-Sants com es dels Morts acudí gran gentada a totes ses esglésies d'aquest poble a oferir sufragis per aquelles santes Ànimes.

Aquesta setmana comensà ab una ventada feresta, i acabà ab una bona saó, gracies a Deu. Es contradors ja la comensaven a demanar de bon veres. La cosa ja s'era aixugada una mica massa així meteix. Ara anirà bé per sembrar faves, que ja es es triquet.

La setmana passada es Montepió d'assí reparti ses cinc mil pesetes que havia votades p'és perjudicats de sa gran pedrada de devers es maig. Es qu'eren més necessitants, foren molt afavorits. Sembla que's repartiment el feren ab molt de seny. Ja ha fet una bona obra aquest Banc. Que Deu le hi pagui. Amèn.

Ja hi ha una bona pertida de cantons traginats an es solar des cap d'avall des *carrer de Ciutat*, aont es Montepió ha de fer s'Assul o Hospici p'és nins des pobres d'aquesta vila. Aixo sí que també es una obra bona de tot. Qu'aviat la vegem acabada. Amèn!

Més carabassencades des republicanetxos de Sóller

En tinen una partida més aqueixos grans closques dins sa seu fuya carabassencissima sobre l'*Inquisició*, de la qual han parlat sempre tan malament tots es tocats i tarats d'impiedat, així com es lladres y malfactors parlen sempre tan malament de la Guardia Civil. Vaja, idò, donem una mica de llandera demunt això,

Carabassencada 15.

Qu'es això que vos embolicau de l'*Inquisició*?

Si, qu'es aqueix enfilat de mentides que mos entaferrau jo republicanetxos de Sóller! ab so venirmos a dir que l'*Inquisició* ha *cremat cinc millions d'homos*, i que «desenterrava» s'morts per cremarlos per heretges, «que declarava's fiys d'ets heretges, fins a sa segona generació, infames o incapaco's d'honoros públics», «exceptuant només es fiys que haguessen denunciats sos pares»? Vol dir l'*Inquisició* la dugueren dins Espanya «es clericals»? Vol dir «l'*Inquisició*» «can aquest moment meteix té encara segellats ab so segell de s'Indic papal es manuscrits de Galileu»? Quin enfilat de mentides! Res ver e-hi ha de tot quant deys jo republicanetxos de Sóller! Anem per parts. Vegem primer que era l'*Inquisició*, com i per que va néixer, qui va esser causa de que la posassen dins Espanya ab sa forma especial que hi tenia, si va fer moltes o poques víctimes i si oprimia es pensament humà i si perseguia sa ciència o's progrés vertader. Un llibre ben gros e-hi portiem fer demunt això sense allargar gayre. Com no es això qu'hem mester ara, just e-hi pgarem algunes puntades per posar de manifest sa gran ignorància, sa gran teixerrudesa d'aqueix republicanetxos de Sóller que blasfemien lo que ignoren. Per dir lo que direm de l'*Inquisició*, som anats a beure a

paradella, constansa, contraverinera, poyer, donzella i varies altres, cudes totes an es més de maig, per estar llo-
voses en plena virtut.

Quant sa casa no està de dol, ses co-
ses marxen vent en popa, i no son
mal-sofrits es veys, sa jovenea de bu-
lla vol passar devertides ses estones de
lleguda, i facilment ho conseguex tre-
quent de sa torre ses castanyetes de ses
al-lotes, es gutierrez des fadri de la ca-
sa, es *pandero* des parayer, sa xim-
bomba des bover i es ferreguins des
porqueret.

Sa gent *grave*, que no va de balls,
pot passar també alegrement es temps
de repòs trobant a sa torre un joquet de
cartes per fer un *escambrí*, *truc*, *set-i-
mitx*, *trenta u*, *pirris-tercèti*, lo ma-
tex qu'aquell llibre de l'amo que conta
rondades.

Y per acabar, ses torres de possessió
donen mitja vida a la casa, i son un
magatzem de trastim acaramullat, ben
mal d'endardellar.

JUAN d'ALLA BAIX.

En Juanet i sa barca que caminava per terra i per mar (segueix)

Lo endemà demà es sol el torna
despertar, i se troba altre pic ab sa me-
teixa endemesa: ses branques s'eren
aficades a ses soques tayades, i aquei-
xes a ses seues rabasses, cada una a
sa seu, com si may les haguessen
mostrada destral.

Sobre tot! diu ell, així meteix es
grossot això! Res, fassen una tercera
 prova!

I ja torna esser partit a tayar soques
i a esmotxarles de branques, i llavò co-
mensa a entaularies per tercera ve-
gada.

Ab això sa nit li vé demunt, deixa
sa feyna, pega un roec, i ja jeure
manca gent!

Dorm ben arreu tota sa nit; i lo en-
demà, com s'aixeca, se troba ab so-
meteix gomboy: totes ses branques
esmotxades ja tornaven estar aficades
a ses seues soques, i aqueixes ben
redressades i ben configurades a ses
seues rabasses, com si may les hagues-
sen arrambada cap eyna de tay.

En Pau no'n taya pus. Va veure
massa clar que no hi havia res que fer
per ell enllistar sa ditxosa *barca que
caminava per terra i per mar*.

I aplega's trastets, i gira en coa cap
a ca-seua.

Com son pare i sa mare i es ger-
mans el veren, i sentiren lo que li ha-
via passat, se'n feyen creus, i no hi
sabien donar volta an aquell caber-
moni.

Des cap d'uns quants dien En Juan
alsas 's cap, i diu:

Mun pare i mu mare, es cor me
diu que me'n vaja a veure si conse-
guesc io que no han pogut conseguir
En Pere i En Pau!

—No hi vajes per amor de Deu!
deyen ells. Com no hu veus que tam-
bé te'n durás s'aumut p'és cap? ¡Es
massa gros per voltros això de fer
aqueixa *barca que caminava per terra i per mar*.

Pero En Juan no s'aturava de gre-
moletjar que'l deixassen partir, fins
que son pare i sa mare hi hagueren
d'allargat es coll.

Pren ell ses dues barxes: una ab sa
destral, s'aixa i es xorrac, i s'altra ab
set pans, set lliures d'arrós i un fil de
sobrassades, jde d'allà cap a ca'l Rey!

Camina caminarás, topa una jayeta
peu-rossec peu-rossec i ab sos morros
pe'sa terra, i ja l'envest dientli:

—Qualque coseta per amor de Deu
jo jovent!

—Res, diu En Juanet. ¡Vetassi sa
mitat de tot quant duc de pa, arrós i
sobressada!

—Això es massa, jovent! diu sa
jayeta. Me basta un pa, una lliure d'a-
rrós i una mica de sobressada!

En Juanet tot d'una li dona 's pa, sa
lliura d'arrós i un bon talabant de
sobressada, i ja es partida aquella ja-
yeta a donar clau an es pa i a sa so-
bressada, i bones bocinades!

—No res, diu En Juanet a sa jayeta.
Jo fris molt, germaneta, i me convé
trompitxar!

—Que tanta frissera! diu sa jayeta.
I que's pot sobre aont vas, tan acana-
dat!

—Prou que sí, diu en Juanet. Me'n
vaig a veure si seré capaç de fer aque-
ixa *barca que caminava per terra i per mar*, que's qui la farà, se casarà ab
safia del Rey.

—De manera que lo que tu cerques,
es aglapir Sa senyora Princesa? diu sa
jayeta, fent sa mitja.

—Per aquenes! diu En Juanet.
Sols que hu hájeu endevinat! Que no,
trobau que tenc bon gust?

—Prou! prou! diu sa jayeta. Mira
idó Juanet, quina la m'havia
pensada, d'agraida que t'estic pe's al-
moina que m'has feta?

—Quina la voshavieu pensada? diu.
En Juanet.

—De venir ab tu, diu sa jayeta, i jo't
mostrarria aont tendries més bona de
fer aquixa *barca* que dius que ha de
caminava per terra i per mar, per agla-
pir sa fia del Rey.

—Sí que m'hi fareu ben content, si
veniu, diu En Juanet.

Que me'n direu! Ell aquella jayeta
peu-rossec peu-rossec i ab sos morros
pe'sa terra ja li ha estret derrera En
Juan, i de d'allà tot dos, ben atacats.

Troben es pinar allà ont En Pere i
En Pau s'eren aturats. També s'hi volia
aturar En Juanet; pero sa jayeta
va dir que no era bo aquell per fer
tal barca.

I seguiren cap envant i j'halo cap en-
vant!

Trbaren pinars i pinars, i sa jayeta,
que deya;

—No es aqueix encara es bo! ¡Es més
envant.

Com trobaren es que feya set, que'e-
ra molt grandios, sa jayeta diu:

—Aquest es es bo; aquí has de fer
«sa barca que caminava per terra i per
mar». Ja pots esser partit a tayar so-
ques, i llavò les esmotxes de brancum,
i llavò les comenses a entaular.

I En Juanet ja's destira'de sa destral,
i destralada an aqueixa soca i destra-
lada an aquella altra; i al punt en ten-
gué un'estesa may vista. Se posa a
esmotxar de brancum aquelles soques;
i esmotxades, j'halo a antaularles!

Ab això's sol ja s'era embarrancat,
i se'n vé sa fosca.

—Prou per avuy, o Juanet! diu sa
jaya. ¡Ara passem el Rosari, sopen,
i ja dormir! que prou bon jornal has fet
avuy.

Així hu feren. Ab una grapada pas-
sen el Rossari, sopen, i ja s'ajoquen
demunt aquella rama de pi; i al punt
dormiren més arreu qu'una rabassa.

I heu de creure i pensar i pensar i
creure que lo endemà demà, auba
clara, En Juanet se descondeix, i se
troba devant ell, feta i acabada, sa dit-
xosa *barca* qu'havia de *caminava per
terra i per mar*. L'home va romandre
ab sos cabeyos drets. Llavò pensa ab
sa jayeta que l'havia acompañat i s'e-
ra ajocada no gayre lluny d'ell de-
munt aquella rama de pi. Bé mirá per
tot; pero no la pogué afinar en lloc. A
les-hores va coletgir qu'era estada
aquella jayeta que li havia fet sa bar-
ca mentres ell dormia, i que llavò ha-
via descomparagut com s'áima de
Robert.

L'home no'n taya pus: puja an aque-
ixa barca, issa veles, s'asseu an es ti-
mó, i ll'ona cap a ca'l Rey, i aquella
barca ja es partida de d'allà, terra te-
rra, ben acanalada.

Camina caminarás troben un homo
demunt un turonet bufa qui busa, i fe-
ya moldre tres molins de vent que hi
havia allà devora.

En Juanet atura sa barca i ja l'ha
escomes.

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! res-
pon aquell.

—I com es que teniu tanta de bufa-
ra? diu En Juanet.

—Me paguen per fer moldre aqueys
molins, diu aquell.

—I que vos diuen a vos? diu En Jua-
net.

—En *Busim-Bufayna*, diu aquell
homo.

—I que vos doneu aqueys tres mo-
lins de bufar?

—Nou sous dia per dia, diu aquell.

—¿Vos voldrieu llogar ab mi? diu En
Juanet.

—Si ns avenim des preu, diu aquell.

—No res, diu En Juanet, jo vos do-
naré dotze sous.

—Feta està sa barrina! diu aquell.

Pega bot dalt sa barca, En Juanet

torna issar veles, i cap a Ca'l Rey tot
dret!

I ben atacada que vos assegur que
se'n anava aquella barca.

Camina caminarás, topen un homo
qu'aguantava demunt es cap tot una
muntanya que tenia una ciutat de-
munt.

Poreu fer contes quins uys degueren
badar En Juanet, y En *Busim-Bufayna*. Aturen sa barca, i En Juan ja l'ha
escomes an aquell.

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! con-
testa aquell.

—No'm dirieu, germá, que's feys
ab aquesta muntanyota demunt es cap?
diu En Juanet.

—¿Qu'he de fer? diu aquell homo.
Aguant aquesta muntanyota i sa ciu-
tat que hi ha demunt.

—I j'quin jornal vos doneu per tanta
feyna? diu En Juanet.

—Quinze sous cada dia! diu aquell.

—¿Que no vos agradaría llogarvos
ab mi? diu En Juanet.

—Si ns avenim des preu, diu aquell
homo.

—Res, diu En Juanet. Vos donaré
devuy sous.

—Feta està sa barrina! diu aquell.

—Escoltau, diu En Juanet. ¡Que vos
diuen a vos?

—En *Forsim-Forsayna*, diu aquell.

I ab sa meteixa seguida posa en-te-
rra sa muntanyota qu'aguantava dalt
es cap, i ja pega bot demunt sa barca.
En Juanet issa veles i se posa an es ti-
mó, i se barca de d'allà cap a ca'l Rey,
ben acanalada.

Camina caminarás, topen un homo
que duya unes alforjes, i En Juan ja l'
escomes, aturant sa barca.

—Alabat sia Deu! li diu.

—Per a sempre sia alabat Deu! res-
pon aquell.

—Escoltau germà! diu En Juanet.
¡Com dianxa un homo com vos, ab
una brassa d'espalles anarvosne p'el
mon ab aquestes alforjes?

—Ah! diu aquell. Es que devant e-hi
due sa claror i aderrera sa fosca.

—Aquesta es vera! diu En Juanet.

—Ara meteix e-hu veureml diu
aquell.

—I que fa? Se gira ses alforjes; i heu
de creure i pensar que, tot d'una que
sa bossa de derrera passà a devant tot
allò romangué a les fosques que no hi
veyen per escopir en terra, i an aque-
lla fosca la porien tayar a espasades.

Devant aquella feta En Juanet sen-
se polsos, i diu an aquell homo:

—Per amor de Deu, girauvos ses al-
forjes, posauvos derrera sa bossa que
duys ara devant, i sa de devant posau-
vos derrera, que no hi veuriem gosta-
per navegar ab aquesta barca.

Aquell se gira ses alforjes, i a l'acte
sa claror compareix com abans.

—Sobre tot, diu En Juanet. ¡Ell així
meteix en teniu molta d'habilitat!

—Tota sa que Deu m'ha dada! diu
aquell.

—Ja es de raó que sí, diu En Juanet.
I escoltau, que vos voldrieu llogar ab
mi?

—Per que no? si ns avenim des
preu, diu aquell.

—Res, diu En Juanet, ¿estau confor-
me de gonyar vint-i-quatre sous?

—Prou! diu aquell. ¡Feta està sa ba-
rrina!

—Escoltau, diu En Juanet, i que
vos diuen a vos?

—En *Clarim-Clarayna* — *Fosquim-
Foscayna*.

—Si que teniu un nom ben llargarut!
diu En Juanet.

I aquell ja pega bot dalt sa barca;
En Juanet issa veles, se posa an es ti-
mó, i se barca de d'allà ben acanalada
cap a ca'l Rey.

A la fi arriben a ca'l Rey, i surten
criats i criades i casi tota la ciutat a
veure qu'era allò, aquella «barca que
caminava per terra i per mar».

El Rey sent s'estabó, i guayta per
una finestra, i me veu sa barca d'En
Juanet devant la casa, i En Juanet ab
sos tres missatges que menava, salta
a terra i li diu:

—Sr. Rey, tenga la bondat d'arram-
barse una mica devers aqueixa «bar-
ca», vejam si esaixó lo que Vossa Re-
yal Majestat demana demunt ses «dic-
tes» que va fer per casar la Sra. Prin-
cesa.

El Rey se mira aquella barca de prim
conte, i va veure qu'era així com ses
dictes demanaven, pero com va re-
parar qu